

BISERICA și ȘCOLA.

Foiă bisericească, școlastică, literară și economică.

Iese odată în săptămână: DUMINECA.

PREȚUL ABONAMENTULUI.

Pentru Austro-Ungaria:
Pe un an 5 fl.—cr., pe 1/2 an 2 fl. 50 cr.
Pentru România și străinătate:
Pe un an 14 fr., pe jumătate an 7 franci.

PREȚUL INSERTIUNILOR:

Pentru publicațiunile de trei ori ce conțin
cam 150 cuvinte 3 fl.; până la 200 cuvinte 4 fl.;
și mai sus 5 fl. v. a.

Correspondențele se se adreseze Redacției

„BISERICA și ȘCOLA.”

Er banii de prenumerațiune la
TIPOGRAFIA DIECESANĂ în ARAD.

Cuvântare

pronunțată de Pre Sântia Sa, părintele Episcop al
Aradului Ioan Metianu, la deschiderea sesiunii or-
dinare a sinodului eparchial aradan din 1898.

**Christos a înviat!
Domnilor deputați!**

După un interval de un an, plin de cercări și greutăți și pentru clerul și poporul nostru, biserica noastră cea vie, mă bucur D-lor deputați, vădându-vă érași intruniți în acest sinod eparchial, pentru a consulta și a combina cele de lipsă la înaintarea trebilor noastre bisericicești, școlare și fundamentale; deci Vă salut din inimă și la această ocaziune de bună venire.

Pe cât este de frumoasă și de măreță această chiamare a Dvostré, D-lor deputați, — căci ce și pôte fi mai frumos și mai măreț, decât asemenea conlucrare a fruntașilor eparchiei, la înaintarea cauzelor comune, — pe atât este și de grea încă și în timpuri mai bune, dar apoi cu atât mai grea, între grelele împrejurări, în cari ne aflăm.

De aceea pôte nici când n'a fost așa mare trebuință de asemenea consultări și conlucrări comune, ca și acum în aceste timpuri critice, când multe și feliurite curente periculoase, de decădintă morală și materială, se răspândesc dilnic și printre credincioșii bisericii noastre.

Unele dintre acele nefericite curente de decădintă morală sunt și indiferentismul religios, nazarenismul și neconfesionalismul; ér ceea ce causéză decădintă materială, — între multe altele, — este și lipsa greu simțită și de poporul nostru, urmată din nerodirea pământului în anul trecut.

Prin toate acestea și poporul nostru, a devenit espus multor ispite grele, de tot felul; dar cu bucurie putem constata D-lor deputați, că pe lângă toate acele cercări grele, bunul nostru popor, — cu neînsemnate escepțiuni, — nu s'a molipsit de acele rele; ci credincios sfintei religiuni străbune, a respins dela sine toate acele curente periculoase.

În marea noastră îngrijire, de care suntem cuprinși, D-lor deputați, acesta ne pôte servi de mare mângăere; dar tot-odată și de o nouă dovadă, că sfânta noastră religiune străbună, este și astăzi acei scut puternic, acel înger păzitor, și apărător al nostru, carele fu totdeauna și al fericitilor nostri părinți. De aceea și ține poporul nostru, ca și noi, cu atâta tărie la sfîntenia ei. Să ne închinăm dar umbrei fericitilor nostri străbuni, cari prin multe greutăți și sacrificii, ni-au lăsat de moștenire, acel razim tare al credinții și esistenții noastre.

Ce învățături mari acestea, cum ne spun ele, că religiunea străbună, este în adevér nu numai mângăitorea și tăria noastră în valurile acestei vieți, ci și basa esistenții noastre și a viitoriului nostru aici, pe acest pământ, și a fericirii noastre și dincolo de mormânt. Cum ne spun ele, ce păcat grozav ar comite aceia dintre ai noștrii, cari n'ar ținé cu totă tăria la sfîntenia ei, cum ar strica unii ca aceia, după dîsa s. Apostol, casa lui D-đeu, și cum ar slăbi prin acesta cu numai basa esistenții noastre și a viitoriului neamului nostru din acesta lume, dar și a fericirii noastre de dincolo de mormânt?

De unde urméză, D-lor deputați, să ținem tot mai mult și mai tare, la aceea sfântă moștenire părintească, să-o plantăm tot mai adénc în sufletul nostru, și al poporului nostru, să cultivăm tot mai mult,

În toți ai noștri, legătura dragostii evanghelice și a credinței, ca să nu se pierdă nimeni dintre noi, căci ori-ce pierdere slăbește puterea susținerii organismului nostru bisericesc.

Pentru a face această mai cu mult succes, trebuie să ne apropiem D-lor, tot mai mult de popor, să fim tot cu mai multă atențiune și îngrijire de el, să fim cu mai mare alipire către el, dezvoltând o activitate tot mai intensivă și mai roditoare, nu numai pe terenul religios-moral; dar și pe acela al deșteptării, luminării și cultivării poporului, interesându-ne tot mai mult de soarta lui, de care e strins legată și soarta bisericii noastre naționale și prin această și soarta noastră a tuturor.

Trebuie să facem această fără întârziere, D-lor deputați, pentru că atinsele curente periculoase, se tot sporesc, luând dimensiuni tot mai mari și pentru ca poporul să poată preintimpina toate acelea fără pericol.

Terenul cel mai mănos, pentru asemenea lucrări, ni-l ofere D-lor deputați, cele două așezăminte străbune: Biserica națională și școala confesională.

Prin biserică ne întărim în credința în D-șeu, ne învățăm și ne deprindem la dragostea evanghelică, iubirea de D-șeu și de aproapele; ér aceste două mari virtuți creștine, ne îndreptățesc și la a treia, adecă la speranța într'o viață mai bună aici, și la fericirea eternă de dincolo de mormânt.

Spre acest scop să stăruim ca toți ai noștri, să cerceteze cât mai regulat sf-ta Biserică și să se împărtășească cu sfintele taine; să țină strămoșeștile datii religioase și să-și crească și pre fiii și ficele lor, în spiritul bisericeii străbune.

De asemenea să stăruim, D-lor deputați, ca tinerimea noastră să cerceteze cât mai regulat școalele noastre confesionale; și să îngrijim ca aceste școle să fie la înălțimea chemării lor, nu numai pentru instruirea tinerimii în obiectele prescrise, dar și pentru plantarea în sufletul tinerimii, a simțului religios și alipirii de biserică străbună, care a îndulcit și nutrit pe fericirii noștri părinți, cu laptele credinței, al cărui putere i-a întărit prin toate vitregitățile secolilor trecuți.

Din acestea invederând, că baza cea mai solidă și cea mai sigură a existenței și a viitorului nostru, sunt cele două așezăminte străbune: Biserica națională și școala confesională: ni-să impune tuturor marea datorință, D-lor deputați, a aduce toate sacrificiile posibile, pentru a-le susține independința și a-le ridica la înălțimea chemării lor.

Implinirea acelei mari datorințe ne mai impune D-lor deputați, și o conlucrare armonică, inspirată de duhul înțelegerii, al înțelepciunii și al dragostii evanghelice; căci numai așa ne vom pute împlini cu bun succes, frumoasa misiune, la care ne-am angajat, și numai așa vom pute justifica încrederea pusă în noi, de aceia pe cari li reprezentăm.

La toate acestea mai implorând și aici, ajutoriul și binecuvântarea cerului, dechiar sesiunea sinodului nostru eparchial ordinariu, pe anul 1898, de deschisă.

La deschiderea sinódelor eparchiale.

Se deschid astăzi sinódele eparchiale. Reprezentantii clerului și poporului din Metropolia noastră se întrunesc astăzi în sinódele eparchiale spre a-și da tributul, ce emanază din statutul organic, de a contribui la întărirea și înaintarea sfintei noastre biserici pe terenul administrativ bisericesc, școlar și fundațional.

Se întrunesc de astă dată între grele împrejurări reprezentanțele eparchielor, cari constituiesc provincia noastră metropolitană. Biserica noastră luptă astăzi o grea luptă cu o mulțime de curente greșite și dușmănoase glasului evangheliei și cuvântului descoperit al lui Dumnezeu. În același timp ni-se impune multă grije și multă priveghiare, pentru ca se putem apăra și păstra neștirbită autonomia bisericeii noastre.

Lucrătorul bun însă nu se spariă de nici un felu de greutate. Din contră greutatele îl-întăresc, și învertoșează în lupta cu pedecile, ce i-se pun în cale. Și lucrători buni s'au vădit totdeauna aleșii clerului și poporului în toate cestiunile mari, de cari s'au ocupat. S'au ocupat, și au lucrat până acum sinódele eparchiale cu bun succes la ridicarea și întărirea organismului eparchielor: și pre acest teren cu ajutoriul lui Dumnezeu au realizat multe lucrări de valoare toate eparchiele, cari constituiesc Metropolia noastră. Cu organismul vigoros, de carele dispunem, astăzi și de astăzi înainte sinódele noastre eparchiale vor poté să desvólte o activitate tot mai rodnică și în lupta, pre carea o luptă astăzi biserică cu greutatele timpului, în carele trăim. În punctul acesta ne servește de o mare mângaiare faptul, că pre când toate așezămintele și instituțiunile, cari sunt lucruri făcute de mâni omenesci, se învechesc, și-și perd valoarea și trecerea, pentru ca să facă loc altora: pre atunci biserică Domnului vecinic rămâne

tână, — și prin luptele seculare cu idei și direcțiuni greșite i-se renouesc, și întăresc pururia puterile, precum se înnoiesc tinerețele vulturului.

Biserica noastră rentinerită prin reintroducerea sinodalității se găsește astăzi în o pozițiune, din carea pôte se infruate mai cu succes curentele și ideile dușmane, cari țintesc a-o împedeca în dezvoltare. Spre scopul acesta de lipsă este mai înainte de toate, ca în adunările noastre bisericesci constituționale prin conclusele luând se întărim tot mai mult pozițiunea și capacitatea de lucru a elementelor, cari constituiesc biserica. Pre terenul administrativ bisericesc este de lipsă, ca prin discussiunile și conclusele luând se contribuim la ridicarea pozițiunii preoțimii, și preste tet să îngrijim, ca corporațiunile noastre din parochii și protopresviterate să desvólte o activitate cât mai productivă în ru înaintarea bisericii și poporului nostru. Pre terenul școlar este de lipsă să potențăm puterea școlii, și să ridicăm pozițiunea învățătorilor; ér pre terenul fundațional, și respective pre terenul administrațiunii averii bisericesci, să îngrijim, ca această avere să-se administreze cât mai productiv, ca astfelu averea noastră bisericescă să pôtă spori, și să pôtă face față trebuințelor înmulțite ale bisericii și dezvoltării ulterioare a obscei noastre crestinesci.

Administrațiunea bisericescă, școlară și fundațională este astăzi factorul cel mai însemnat pentru dezvoltarea ulterioară a credincioșilor sfinteii noastre biserici pre toate terenele vieții. Fidel programei sale de viață poporul românesc ascéptă cu sete și cu dor alinare și mângăiere în toate necazurile și durerile vieții sale dela sfânta lui biserică. Așa s'a pomenit din bătrâni poporul românesc, ca în inima lui să vadă, și să cunoscă, că sôrtea și viitoriul lui legat și dependent este de sôrtea și viitoriul, de dumnezeiescă și neînșelătoria putere de viață a sfinteii sale biserici.

Și în biserica noastră națională alătoria cu puterea dumnezeiescă, ce o esercéază asupra dezvoltării spirituale morale a credincioșilor altariul și amvonul, din carele se vestesce glasul Dnului, — după statutul nostru organic, își-are rolul și chiâmarea sa și administrațiunea bisericescă. După principiile canonice ale bisericii noastre ambe aceste ramuri de activitate bisericescă au unul și același isvor: evangelia Domnului.

Altariul și amvonul Domnului ridică și înalță la Ceriuri inimile credincioșilor, ér o bună administrațiune în ale bisericii, ale școlii și fundațiunilor stră-

pune și pune în practică și bună aplicare cuvântul descoperit al lui Dumneșeu în viața publica bisericescă a credincioșilor.

Și administrațiunea noastră bisericescă nu este o lucrare lăsată în mâna întâmplării, ci își-are întocma ca și altariul și amvonul Domnului principiile sale vecinice dumnezeiesci și canonice nestrămutate și nestrămutavere, principii, cari au servit deja, și pot să servescă ori când de model ori cărei bune administrație.

Și administrațiunea bisericescă, ca și ori care altă administrațiune are pururea teren deschis și aproape neexploatabil, pre carele în cadrul principiilor canonice ale sfinteii noastre biserici după timp și împrejurări se pôte face mai mult, se pôte face totul pentru o dezvoltare mai spornică și mai repede a poporului nostru pre terenul cultural. Dorim cu toții neapărat să realizăm acest sfânt și dumnezeiesc scop, — și însuflețiți de acest dor, negreșit că vom potéafia, ca și totdeauna în trecut, bunele și nimeritele mijloce spre a-l realiza.

Cestiuni mari și de valoare ascéptă o bună soluțiune dela sinódele noastre eparchiale, cari să intrunesc astăzi. Și suntem sigur, că Dumneșeu va ajuta reprezentanțelor eparchiei să-le dea tuturor o bună și nimerită soluțiune, — pentru că un gând și o simțire uu fosi totdeauna și în toate cestiunile mari reprezentanții clerului și poporului nostru.

Adunarea generală a fondului preoțesc aradan.

În conformitate cu dispuseșiunile §§-ilor 15 și 17 din statutele fondului preoțesc din diecesa gr. or. română a Aradului ieri la 10 ore înainte de amédi s'a ținut sub presidiul Pré Sânției Sale, părintelui Episcop Ioan Meșian adunarea generală a anului curent 1898 a preoțimii din eparchia Aradului pentru a censura rațiociniul fondului preoțesc aradan de pre anul 1897, și pentru supraveghiarea și controla administrațiunii fondului.

Adunarea generală a fost și de astă dată bine cercetată de reprezentanții preoțimii. Dintre părinții protopresviteri au participat la această adunare generală următorii dni, și anume: Elia Moga, Ioan Groza, Teodor Filip, Vasiliu Pap, Vasiliu Beleş, Georgiu Popoviciu, Toma Păcală, Paul Miulescu, V. Hamsea, Dr. I. Trailescu, Dr. Tr. Putici, Nicolau Rocsin și părintele administrator protopresviteral al Beliului, Petru Serb și un număr însemnat dintre preoții noștri aleși de

preoțimea din diferitele tracte protopresviterale pentru a-o reprezenta în adunarea generală a fondului preoțesc.

După cuvântul de deschidere pronunțat de Pré Sânția Sa părintele Episcop, se pune la ordinea zilei raportul comisiunii esmise spre acest scop de adunarea generală trecută în sensul dispozițiunii punctului c) al §-lui 17 din statute „pentru controla manipulării și administrării acestui fond în persoanele părinților protopresviteri Constantin Gurban, Toma Păcală și a părintelui Ioan Cióră. Acastă comisiune prin raportorul ei părintele protopresviter Toma Păcală cetesce rațiociniul venitelor și erogațiunilor fondului de pre anul 1897, carele la finea anului espirat s'a ridicat preste suma de 330,000 fl. v. a., cetesce apoi conspectul vedurilor preotese, a orfanilor de preoți, și a preoților, cărora li-s'au acordat ajutoare în decursul anului trecut, și apoi arată, că scontrând cassa, și esaminând inventariul despre averea fondului le-a aflat tóte în cea mai bună ordine propune, și adunarea generală în unanimitate iea la cunoscință rațiociniul fondului preoțesc aradan pentru anul de gestiune 1897, votéză Consistoriului eparchial absolutriu pentru purtarea socoților pre anul trecut, și substerne rațiociniul fondului de pre anul 1897 venerabilului sinod eparchial pentru suprarevisiune.

În legătură cu acésta comisiunea constatând că fondul preoțesc în timpul, de când s'a înființat prin zelul și părintésca îngrijire a Pré Sânției Sale s'a ridicat și a ajuns deja la o sumă frumósă, precum și că este pus pre astfelu de base, că din an în an va poté satisface tot mai mult menițiunii sale propune, și adunarea generală votéză Pré Sânției Sale recunoscință și mulțamită pentru fatigie de depuse în genere în interesul eparchiei, și în special și întru augmentarea acestui fond.

Preste tot notăm, că reprezentanța preoțimii, adunarea generală a fondului preoțesc, prin cele constatate pre basa actelor și valorilor, în cari se află investită averea fondului preoțesc aradan, — a fost deplin satisfăcută atât cu privire la modul, în carele fondul sporesce din an în an, cât și cu privire la modul în carele el se administreză, și că buna și îngrijita lui administrare a contribuit în prima liniă la sporirea lui cea repede.

Adunarea generală ordinară.

a reuniunii învățătorilor din protopresviteratele : Arad, Chișineu, Șiria, Boroșineu, Buteni, Radna și Halmagiu.

S'a ținut în Arad Joi în 9/21 Aprilie a. c. conform programii, participând la acéstă adunare un număr însemnat de învățători, veniți aici cu dorul de a contribui și pre acest teren la promovarea învățământului în școlele nóstre confessionale.

După invocarea Duchului sfânt în biserica catedrală, — intrunindu-să învățătorii adunați în sala mare a seminariului diecesan, adunarea a esmis o deputațiune, ca să invite pre Pré Sânția Sa părinte Episcop Ioan Mețian.

Pré Sânția Sa prezentându-se în sinul adunării, a ținut cătră învățătorii adunați un discurs, în carele Archipăstorii îngrijit și condus de gréua Sa misiune: de a ridica școlele nóstre la nivelul cerut de trebuințele înmulțite ale poporului își-îndreptă glasul cătră fii săi, — spunându-le în acest discurs că deși multe sunt greutățile, cu cari are se-lupte astăzi învățătoria nóstră, — totuși dacă dnii învățători vor fi la înălțimea misiunii, — Dumneđeu le-va ajuta, ca să biruiescă tóte greutățile, și astfelu vor poté satisface trebuințelor de desvoltare culturală și religiósă-morală a poporului nostru, — și apoi înploră darul și ajutorul Celui Atotputernic asupra activității învățătorilor și asupra lucrărilor acestei adunări. Discursul Pré Sânției Sale a făcut o adâncă impressiune asupra învățătorilor, și suntem siguri, că va adauge la promovarea și înaintarea învățământului în școlele nóstre.

După acésta adunarea generală mulțami prin vicepreședintele ei, dlu Nicolau Stefu, Pré Sânției Sale pentru neobosita activitate depusă în întreg timpul Archipăstoriei Sale pentru promovarea școlilor nóstre, și în special pentru îngrijirea părintésca ce o: arétat totdeuna și față de acéstă reuniune.

Conform programii urmă cuvântul de deschidere rostit de președintele reuniunii, dlu profesor Teodor Ceonțea. În acest discurs dlu președinte espuse mai întâiu stadiul, în carele se găsește reuniunea, și apoi desvoltă importanța și avantajele, ce le ofere școla cu caracter confessional întru desvoltarea culturală a poporului nostru, — și invitând pre membri reuniunii a lucra tot cu mai multă stăruință la promovarea scopului măreț, pre carele il-urmărim prin școlele nóstre confessionale, precum și la lucrările reuniunii, dechiară adunarea de deschisă.

După acésta urmă prelegerea practică: „Tractarea metodică a rugăciunii Tatăl nostru“, de Iosif Tisu, învățătoriu la școla de aplicațiune dela institutul nostru preparandial. Acéstă prelegere ținută de numitul dnu învățătoriu cu elevii dela școla nóstră de aplicațiune a fost deplin succésă, și a corăspuns din tóte punctele de vedere, — așa precum trebuie să-se propună tóte învățăturile religiunii

în școlă elementară. Propunătorii în mod nimerit a proces intru a induce pre elevi în cunoșcerea însemnătății rugăciunii domnesci, dela casa părintească. Întrebările au fost scurte și precise, ér esplicările intercalate deplin succese, și anume clare, ușore și luate din viața copiilor, astfel ca prin ele să se pótă ajunge scopul învățământului religiunii de a forma sentimentul religios al elevilor. Adunarea a luat cu plăcere și cu mulțămită la cunoștință acés-tă prelegere.

Cetindu-se raportul general al comitetului dezvoltată în decursul anului trecut intru promovarea învățământului atât de comitetul central, cât și de cele șapte despărțăminte ale reuniunii, cari sânt constituite, în cele șapte protopresviterate, adunarea acest raport l'a predat unei comisiuni pentru censure. De as menea s'a predat unei comisiuni și raportul cassariului și al controlorului.

După acésa a urmat, „prelegerea practică din limba magiară“ ținută de învățatoriul Ioan Roman din Șeitin cu elevi din școlă sa. Acésa prelegere de asemenea a fost deplin succésă, și adunarea a-o luat cu plăcere și mulțămită la cunoștință.

La ordinea ăilii urmésză disertațiunea: „Învățatoriul și menițiunea lui“, ținută de dlu Iosif Moldovan. În acésa disertațiune intercalând dlu disertante între altele și cestiunea, că: cine să propună religiunea în școlă elementară. Învățatoriul, seau preotul, Pré Sântia Sa luând cuvântul a binevoit a espune modul, cum a resolvat venerabilul Consistoriu acésă cestiune, precum și motivele pentru cari Consistoriu nostru eparchial a aflat, că este mai consult din punct de vedere al practicabilității, ca religiunea în școlă elementară se-o propună învățatoriul, carele propune și celelalte obiecte de învățământ, — deórece fiind școlele nóstre școle confessionale întrég învățământul trebuie să-l domineze religiunea și formarea și alimentrea sentimentului religios moral în elevi, astfel, — ca de odată cu cunoștințele ce și-le însușesc elevii din singuraticile obiecte de învățământ să și întărescă și cunoștința religioasă-morală, și respective să și formeze caracterul religios-moral. Adunarea generală a primit cu mulțămită observările Pré Sântiei Sale.

Făcând dlu I. Moldovan la finea disertațiunii sale și unele propuneri, adunarea a decis. ca acelea să se discute, când se va pune la ordinea ăilii punctul 16 din programă: „Propuneri și interpelări“.

Se cetesce raportul special al comitetului asupra regulamentului pentru organizarea învățământului în școlele poporali din metropolie, — carele se iea la cunoștință

Cu acésa s'a terminat ședința de înainte de améđi.

În ședința ținută după améđi la trei óre s'au cetit disertațiunile; „Espedițiuniunile cruciate, însemnătatea și folosul lor“, prelegere practică de Nicola Boscaiu, „Ceva despre sciințele istorico-

naturali de Damaschin Medrea, și „Industria și comerțul de Aureliu Mircu. Tóte aceste disertațiuni au fost luate cu plăcere la cunoștință.

Raportul comitetului, raportul cassariului și al controlorului, la propunerile comisiunilor esmise s'au luat la cunoștință.

Propunerile cuprinse în disertațiunea dlui Iosif Moldovan adunarea generală le-a transpus comitetului ca material.

Cu privire la adunarea generală viitóriă s'a decis, ca aceea să se țină în Monésa.

În fine notăm, că cu acésă ocaziune s'au înscris ca membrii fondatori ai reuniunii d-nii Stefan Antonescu președinte al sedriei orfanale în retragere și Dr. Nicolau Oncu director la institutul „Victoria“ în Arad, ér ca membru ajutător d-nul Iosif Velcean.

Abcdariul

învățatorilor Arădani asociați.

(recenziune de Iuliu Vuia).

Progresul învățământului depinde în mare parte și dela perfecționarea mijlócelor de învățământ, adecă a manualelor didactice și a diverselor recuisite de învățământ.

Pe când la neamuri mai înaintate în cultură, sunt diverse reuniuni și fundațiuni, cu menirea specială, de a promova mijlócele de învățământ; pe atunci la noi dezvoltarea aceloră, depinde dela insuflețirea și mijlócele învățatorimeii nóstre.

Să fii în curent însé cu diversele reforme și inovațiuni în ale metódelor de învățământ, reclamă studii serióse, opuri, reviste etc.; spre a scrie însé un manual, care să coróspundă cerințelor pedagogiei moderne din tóte punctele de vedere, reclamă studii și mai aprofundate, mijlóce de cualificare cu mult mai însemnate, decât ca învățatoriul din miserul său salariu — să fie capabil a și le acuira.

De biblioteci ale reuniunilor învățătorești, fie tractuale, ori chiar și diecesane, cari să corespundă menirei lor, nici că se póte vorbi la noi.

De aceea întemeiată a fost bucuria nóstă, când a apărut Abcdariul colegiilor I. Moldovan, N. Ștefu, N. Boscaiu, I. Groșorean și P. Vancu, și cu atât mai vértos, că acésă operă este un viu document, despre gradul de perfecțiune didactico-metodică la carea a ajuns învățatorimea nóstă.

Principiile metodice moderne pretind, ca Abcdariului propriu ăis, să-i premérgă desemnul, care are a pregăti mâna și ochiul elevului la scris cetit,

nu altcum și exercițiile intuitive, cari au a pregăti organul vorbirii.

Acestei cerințe didactico-metodice au corespuns autorii pe deplin prin desemnul linial și de figuri, luate din cercul cunoștințelor elevilor. Din simplu la compus, din linii simple au compus autorii-gradatim și în mod foarte instructiv — diferite obiecte cunoscute băeților, pe cari le vor desemna cu osebă plăcere.

Diferitele linii curbe, le vor înmulți elevilor cunoștințele și îi vor face destri întru scrierea ulterioară a literilor.

Scris cetitul s'a început cu cea mai ușură literă, atât înce privesce formarea ei, cât și pronunțarea.

Forțe corect s'a proces, când s'a luat la scris cetit încă dela început cuvinte monosilabe, cari aparțin cercului de cunoștințe al elevilor, și pe cari le vor compune cu mult interes și atragere, cu atât mai vârtos, căci primele cuvinte sunt reprezentate prin figuri de lucruri și ființe, al căror sunet reprezintă literile respective, și cari li se vor întipări mai ușor și în memorie.

Desemnele din cestiuone, cari represintă sunetul literilor, sunt cât se pôte corespunđătoare. S'a urmat strict metodul scriptologic, când sa pus întâiu literile scrise, apoi cele tipărite.

Forțe corăspunđător principiilor didactico-metodice este în general formatul mai mărișor al literilor, căci elevii nefiind deprinși cu atari figuri mici nu vor sti distinge literile, dacă nu vor avea un format mai mărișor, ceea ce autorii au observat cu stricteție în întregul Abcdariu.

Corect s'a urmat la literile tipărite, când s'a format mai întâiu điceri numai cu litere mici p. 51—67, unde s'a tractat foarte clar și scurt bucățile de lectură: școla, odaia, c u i n a ? curtea, cari ca reasumat al exercițiilor intuite vor fi deplin înțelese cu atât mai mult, căci ilustrațiunile însoțite sunt foarte nimerite, și vor contribui mult, ca elevii să și cuprindă în mintea lor cele tractate, fiind că represintă lucruri lor cunoscute.

Concise și potrivite inteligenței elevilor sunt și bucățile de cetire cu litere mari tipărite: omul școla, tăblița și cartea, cari sunt însoțite de instructivele poesii.

Constat cu bucurie, că autorii nu s'au estins în materie, ca și alți autori fără nici un scop, având în vedere marele principiu didactic: calitate și nu cantitate este problema școlei viitoare.

O frățească observare avem, am dori ca la o e-

ventuală nouă ediție să-se încunjure unii provincialismii, luând confrății autori ca model limba literară, nu altcum ar fi de dorit ca Abcdariul să fie însoțit de ore cari note esplicătoare asupra metodei și a teoriei procederei în propunere.

Din cele premise, constat că Abcdariul din cestiuone este unul din cele mai succese din tôte punctele de vedere, și înconsecință în interesul culturii noastre e a-se introduce ca manual didactic în școlile noastre populare.

Comloșul-bănățean. sâmbăta patimilor 1898.

Despre spiritism.

Spiritismul antic.

— STUDIU —

de D. Voniga.

(Continuare.)

La întrebarea lui Jaccolliot adresată către un numit Covindassamy: de produce el fenomenele sale spiritistice cu ajutorul nescăror nervi ori ba? întrebatul răspunde că: puterea ce se arată și se manifestă în el nu este naturală, ci este puterea spiritelor străbunilor chemate în ajutor; iar el nu e decât un simplu instrument sau mediu al acelor. Kafferii usează de invocarea spiritelor numai la prorociri și descoperirea viitorului.

Taumaturgia și necromantia, era înpreunată la tôte poporele și forma patenta preoților taumaturgi. Primirea în classa Șchamanilor se făcea prin ceremonial de consacrare sau sfințire urmată după un lung timp de probă și penitență. Împlinirea oficiului se făcea cu ajutorul unor instrumente fisice și iritătoare și cu ajutorul feluritelor beuturi și alifii magice preparate din materii otrăviciose. Consacrarea sau acceptarea cuiva în classa Șchamanilor se termina cu invocarea și punerea unui spirit în serviciul noului taumaturg, obligându-se tot-odată la tôte serviciile ce cad în cadrul acestei speție de artă. Actul consecrării se începe cu anumite mișcări organice și jocuri ritmice ce decurgeau între sunete de musică și între cel mai infernal șgomot și strigări.

Medii moderni încunjură as-fel de scene șgomotose; așa să vede că nu au nevoia de mijloce iritaciose, pentru a pôt deveni în „Trance“ sau estas.

Cardanus¹⁾ narază faptul cum dînsul odată a ajuns involuntar în stare de estaz și simțea cum corpul i-se despica și i-se părea ca naintea lui s'a deschis o ușa, prin care a eșit și a fugit în lumea spirituală.

Fisiologii mai răi conglăsuesc în opinia, că la hypnotism funcționează exclusiv numai momentul psihologic, ceea ce însă numai în unele casuri pôte fi deajuns, căci, acolo unde sistemul nervilor arfi o anumită pozițiune

¹⁾ De rerum vitae. I. 3. L. 8. c. 43)

ndividuală, hypnotismul nu p^ote fi decât numai urmarea deosebitelor nervosități.

Din această „starea medestică“ — care nu e decât o stare nervoasă sau prefacere — se pare a fi charismatică, care întrebunțându-se spre scopuri religioase este șarlatanism, ce numai de popoarele selbatice și lipsite chiar și de cea mai primitivă cultură p^ote fi trecut cu vederea.

Spiritistii se mai mândresc apoi și cu înprejurarea că prin mediile lor ar fi rămas și sau susținut credința și moravurile străbune, păstrate și venerate și de credința celor mai culte popoare istorice.²⁾

Gloria anteluptătorilor spiritismului însă, fără îndoială este acel merit, că ei au știut să introducă spiritismul cu toate speciile credințelor deșerte ale celor mai inculte popoare, și cari credințe s'au născut în celea mai întunecose abisuri ale evului vechiu, — și în saloanele societății moderne și civilisate.

Dar acești anteluptători ai spiritismului se numesc pe sine de întemeetori ai religiei nouă. Această onoare însă se lasă păgânismului evului vechiu, care în ultimele ore a peirei sale a nisuit prin mijloace taumaturgice și iritaciōse a-și electrica corpul seu mumiic.

De altmintrelea dintre superstițiunile evului vechiu nu a lipsit credința în comunicarea cu cei morți. Cel mai vechiu exemplu despre această îl aflăm la Homer; ear Odiseu adapă cu sânge de berbece spiritele ce rătăcesc pe câmpia dela Asphodelos — și le recunoste. Vede pe mamă sa, pe Anicleia și de trei ori se zruncă înzădar ca să o prindă și se o înbrățișeze. — Cântărețul Orfeu, cu cântările sale de plângere mistică inima Zeului infernului pentru soția sa Euridycea. Se coboră în infern și cerberos tace, iar el ajunge fără pedecă până la trunul lui Hades, unde instrunându-și tot mai tare jalnica lyra, infernul se mistică și plânge cu dânsul. Tantalos își uită de suferințele sale, iar Hades, zeul morților se decide și redă neconsolabilului cântăreți soția perdută.

În Grecia era Psichopompeea, mai multe biserici unde se chemau morții spre ascultare. La Misenum, în apropierea locului Anvernus, romanii aveau un auguriu de morți. Dar nici hydromantia nu era necunoscută la Romani. — Numă Pompiliu, al doilea împărat al Romei primea revelații dela Egeri a geniul apelor. — Despre Pytagora încă se susține această.

Între necromanții sau psicagogii de profesiune, „femeile tesalice“ erau celea mai cunoscute și mai renumite. Dacă după o simplă poruncă a acestora către Maneși, nu se prezentau spiritele celor chemați, urmau celsa mai grōznice injurii și amenințări chiar și asupra zeilor și jūđilor infernului.

Descripția ce ni-o presintă Luca n, despre o asemenea scenă petrecută după obiceiul din Tessalia este îndrădever îngrozitoare. Cunoscutul înșelător, Apolonius de Tyana, care — cum so ăice — cu forță magică a redat unui copil ucis sufletul, chiamă umbra lui Achi-

lles; A pia u pe Homer și Pompeiu pe Erichont că dela dânsii se cunoscă rezultatul luptelor dela Pharsal.

Superstițiosul Nero, prin augurul Tridot, chiamă spiritul mamei sale ca să-l înpace pentru îngrozitorul păcat aplicat asupra ei.

Arta necromantieii nu era necunoscută nici la poporul evreesc. Saul în nevoie și starea lui părăsită se adresează către fermăcătorul din Endor, ca en ajutoriul acestuia se învoce spiritul profetului Samuil. — Nici „poporul ales“ al lui Dumnezeu nu era dar strein de aceste credințe superstițioase și obiceiuri spiritistice, ceea ce se vede și de acolo că „Domnul“ a oprit și a condamnat cu cea mai pronunțată stricteată atât farmecul, cât și necromantia acestui popor.

Tertulian (scriitor bis.) încă vorbește de arta vrăjitoarească și ăice că, fermecătorii, cu ajutoriul unei putere demonice profetesc viitoriul din obiecte și animale

În primii secolii ai creștinismului, rabinerii jidovești erau aceia cari — după Talmud și Henoch — au dezvoltat această artă diavolească. — În Grecia, în acest timp credința în ăei și nemarire erau desprețuite și ironisate de către elementele mai culte sociale — și în locul acestora s'a eluptat emanciparea cărnii și adorarea materiei. — Armata lui Epicur cu odichna de voluptate se tăvălea în noroiul materialismului practice.

Săturându-se în urmă de plăcerile sensuale, a simțit necesitatea unei reacțiuni. De spiritul creștinismului însă s'a spăimântat, iar adorarea idolilor, în fața acestui perdea din-ce în ce mai mult terenul de subt picioare și nu se putea susține. Atunci filosofii neoplatonici, în pasiunea lor disperată ridicară din nou la emancipare spiritismul cu toate speciile lui de fermecătorie, ca cel puțin prin această și prin felul mijloccelor iritaciōsă se mai pōtă împrumuta vre-o colōre și viață spiritului sarbēd.

Necromantia sa ivit apoi iarăș împreună cu toate spețiile și semnele ei caracteristice. Verga și Duba magică sunt din nou introduse în us. Obiecte fără viață, cu ajutorul ceremonielor taumaturgice se prefac ca mijlocc revealătoare. Mantia, Hydromantia, Photogogia cu toate spețiile lor au re'nviat, și auguriul hauruspiciul etc. sunt iarăș la ordine. — Consecrarea cu ceremonialul ei îngrozitor sa introdus din nou și sa executat cu aceeaș stricteță originală, asemenea și necromantia a început a se esercia cu acelaș zel pasionat. „Între ast-fel de înșelăciuni și șarlatanism păcătoș au pășit pe bina și sau ridicat cei mai eminenti și renumiți înșelători și șarlataani ai popoarelor istorice, cari au fost apoi timbrați și resplățiți cu risulși batjocura celor înșelați și cari cu dimiterea lor au pășito întocmai — scrie un antispiritist. (Va urma.)

D I V E R S E.

* *Servițiu divin festiv.* Sărbătōrea sfinței Înviiări a Domnului s'a serbat în biserica noastră catedrală din Arad cu solemnitatea îndatinată. Atât la sfânta învliare diminēta, cât și la sfânta liturgiă, servițiuul divin a fost o-

²⁾ Guldenstubbe: Positive Preumatologie.)

fiat prin Pré Sântia Sa, părintele Episcop Ioan Mețianu, asistat de protosinCELUL Augustin Hamsea, părinții protopresviteri: Moise Boșan și Ignatie Pap preoții Dionisiu Popoviciu, Gavriil Bodea, Traian Vătan și diaconul Ioan Giorgia în ființa de față s unui însemnat număr de popor. La finea sfintei liturgii Pré Sântia Sa a ținut cuvântarea pastorată, carea din incidentul sărbătorii Înviării Domnului s'a trimis tuturor parochiilor din eparchie.

* **Distincțiune.** Majestatea Sa, prégloriosul nostru împărat și rege apostolic Francisc Iosif întâiul precum cetim în „Patria” s'a îndurat prégrațios a primi opul oferit de dl. Dr. Ioan G. Sbiera, profesor de limba și literatura română la universitatea din Cernăuți, intitulat: „Mișcările culturale și literare la românii din stânga Dunării în restimpul dela 1504—1714 și a-l primi prégrațios în biblioteca fideicomisară cesară și regescă; și prin presidentul Bucovinii a exprimat dlui autor Dr. Ioan G. Sbiera Préinalta mulțămită. De asemenea a fost încunoscinit numitul dnu prin dl general Vladescu, că Majestatea Sa Regele Carol a primit cu deosebită plăcere numitul op al dlui Sbiera, — trâmțând numitul dnu autor Înaltele mulțumiri ale Majestății Sale pentru grațioasa atențiune, ce a avut de a-i oferi un uvragiu atât de interesant,

* **Dela Academie.** Premiul Statului Eliade Rădulescu de 5000 lei celei mai bune lucrări asupra subiectului „Considerațiuni istorice și geografice asupra Basarabiei înainte de 1812” — la propunerea unanimă a comisunii, s'a decernat cu 19 voturi contra 2 singurului manuscris prezentat. Deschizând-se plicul cu numele autorului, se constată că acela este dl Zamfir Arbure.

Premiul Năsturel-Herescu de 4000 lei din seria B. celei mai bune cărți scrise în limba română, cu conținut de ori ce natură: nu s'a conferit.

Pemiul Adamachi, de 5000 lei, unei cărți cu cuprins moral de ori-ce natură.

În comisiunea de premii au intrunit câte 5 voturi pentru și 2 contra: volumul de poesii „Secunda” al d-lui H. G. Lecea și cartea d-lui Ioan Turcu „Escursiuni pe munții țării Bêrsei și ai Făgărașului”; la propunerea comisiei premiul s'a împărțit între dînșii, având fiecare să capete câte 2500 lei.

După ședința de la 1 Aprilie sesiunea generală a Academiei s'a închis.

Din cei doi concurenți pentru pemiul Lazăr de 5000 lei care la întâiul scrutin avusese majoritatea voturilor, a eșit învingător, la a doua votare d. Ștefan Mihăilescu pentru scrierea sa „Virtejul cu aburi”.

Procedându-se la alegerea noului birou, au fost aleși: d. Poni președinte, d. V. A. Urechia. C. Olănescu, și general Fălcoian, vice-președinți. D. Poni a fost ales la al doilea scrutin cu 12 voturi contra 11 voturi obținute de d. P. S. Aurelian. D. Gr. Tocilescu a fost ales președinte al secțiunii literare și l. Vulcan vice-președinte. D. P. S. Aurelian a fost ales președinte al secțiunii

științifice și d. dr. Felix vice-președinte. D. D. Sturdza a fost reales secretar general pe un nou period de 7 ani.

Membri activi în locurile vacante și anume: 2 la litere, 1 la istorie și 1 la științe nu s'au ales în anul acesta.

Membri corespondenți în cele două locuri vacante la secțiunea literară s'au ales cu mare majoritate d-nii Duiliu Zamfirescu prim secretar de legațiune la Roma și d. Philippide profesor la universitatea din Iași.

† **Necrolog.** Subscriși cu inima frântă de durere aducem la cunoștința tuturor consăngenilor și cunoscuților, cumcă neuitatul soți bunul și iubitul parinte Nicolau Tamaș paroch, gr. ort. în comuna Alparea, Lunii în 30 Martie st. v. a. c. la 3 ore din zi, după un morb greu în etate de 50 ani, a răposat în Dnul. Remășițele pămentești s'au așezat spre eternă odihnă în 1 Aprilie st. v. a. c. la 4 ore postmeridiane, după ritul gr. ort. în cimitirul s. biserici din Alparea. Serviciul s'a ținut în s. biserică din loc prin Rss. Domnu Toma Pacala protopop tractual de Oradea-mare asistat de preoții tractuali: Pavel Bodea capelan ppeșc în Oradea, Andreiu Horvath paroch în V.-Velențe, Georgiu Papp presbiter și archivariu consistorial, Petru Ionuș paroch în Cheriu, Teodor Pop paroch în Rontău și Antoniu Bica paroch în f. Osiorheiu, în presința unui public numeros din loc și jur. După serviciul funebral, Dl. protopop pontificante prin o vorbire acomodată, șarătând vrednicia defunctului prestată cu atâta zel în decurs de 24 ani în calitatea sa de preot, a stors lacrimi din ochii celor preșenți. Decedatul au fost un preot de model, iubitoriu de familiă, și iubit de toți, încât la înmormântare au participat nu numai poporul întreg din parochia sa Alparea ca fosti fii sufletesci, ci și din comunele vecine: Cheriu, f. Oșiorheiu Fughi și din Oradea-mare. Fie-i țărina ușoară și memoria binecuvântată Persida Măndrușeu soția și Sofia fiică.

* **Dar pe sêma stei bisericii.** Vêd. Măriuța Bozgan din Măndruloc a donat sstei bis. o iconă sftă în preț de 35 fl. pentru care faptă D-șeu sei respălătescă însutit. În numele comit. par. Sigismund Bozganu, paroch preș. com. par.

* **Dar Academiei române.** D-na dr. Elena Turnescu a donat Academiei Române un fond de 40,000 lei pentru ca din venitul anual al acestui fond, suma de 1000 lei să fie la dispoziția complectă a Academiei, iar cu restul venului să se sporêscă fondul pe care Academia îl va înființa conform testamentului fondatorului institutului de fete Ioan Oteteleșeanu.

* **Bibliografie.** Din „biblioteca teatrului”, edată de societatea pentru crearea unui fond de teatru român a apărut deja la librăria-proprietară Nic. I. Ciurecu din Brașov, cuprinsul broșurilor e următorul:

Nr 1. „Soro cu ploie”, comedie originală întrun act. cu un prolog în versuri, de Iosif Vulcan. — Prețul 20 cruceri.

Nr. 2. „Idil la țară”, comedie într'un act, localizată din frânțuzește. de Dómna Maria Baiulescu. — Prețul 20 cruceri.

Nr. 3. „Biletul de tramvai”, comedie originală într'un act de Grig Mărunțeanu. — Prețul 15 cr.

Nr. 4. „Un om buclueaș”, comedie într'un act localizată din frânțuzește, de Dómna Maria Baiulescu. — Prețul 20 cr.

Atragem atențiunea cetitorilor nostri asupra acestei noulé întreprinderi literare, menite a umplé un gol simțit mai ales în viața noastră socială.